

OKUL ÖNCESİ 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BİLİŞSEL GELİŞİMLERİ İLE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hülya GÜLAY OGELMAN^{*}
Zarife SEÇER^{**}
Erhan ALABAY^{***}
Feyza UÇAR^{****}

ÖZET

Bu araştırmada, okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Konya ili Merkez Selçuklu ilçesindeki resmi ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden, 5-6 yaş grubu 190 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri ve dinleme becerileri) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar doğrultusunda, çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal becerilerini etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğu belirtilebilir.

Anahtar Kelimeler: *Bilişsel Gelişim, Sosyal Beceriler, Okul Öncesi Dönem, 5-6 Yaş.*

^{*} Yrd.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD., Denizli, TÜRKİYE, hgulay@pau.edu.tr

^{**} Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Konya, TÜRKİYE, zarifeseceer@hotmail.com

^{***} Araş. Gör., Konya Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD., Konya, TÜRKİYE, ealabay@selcuk.edu.tr

^{****} Araş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, Kilis, TÜRKİYE, feyza_ucar@hotmail.com

INVESTIGATION OF RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE DEVELOPMENT AND SOCIAL SKILLS OF CHILDREN 5-6 WITH PRE-SCHOOL AGE GROUP STUDY

ABSTRACT

The purpose of the research is to investigate the social skills and cognition developments and focus whether there is a connection in-between in the preschool group that includes the age of 5-6. The researches focus group was formed of 190 children who were at the age of 5 to 6 years and were studying in school in Konya (main state) related to Ministry of National Education. Related to the outcome of the research, children's cognition development scores, there social skills, anger management, communication with the peer, getting over the peer-effect, self monitoring, oral communication skills, getting along with the outcomes, goal management and finishing a given task by time, it's seen that all these points are related to their score in cognition development. Results in line to be one of the important variables that affect social skills, cognitive development of children can be specified.

Key words: *Cognition Development, Social Skills, Pre-School Period, 5-6 Age.*

GİRİŞ

Araştırmacılara göre (Cartledge ve Milburn, 1978; Hops, 1983; Katz ve McClellan, 1997; Stephens, 1978) sosyal beceri, sosyal durumlarda sergilenen bir davranış biçimidir. Sosyal beceriler; bireyin akranlarıyla ilişkili becerilerini, akademik becerilerini, kendini kontrol etme becerilerini, uyum becerilerini ve atılganlık becerilerini içermektedir. Sosyal becerilerle ilgili en önemli beceri grubunun, çocukların kişiler arası ilişkilerini destekleyen beceriler olduğu söylenebilir. Çocuğun dil, gülümseme, göz kontağı kurma, dinleme gibi basit iletişim becerilerine ve grupla çalışma imkânı için gruba girme, işbirliği ve yardımlaşma gibi giriş ve işbirliği davranışlarına sahip olması gerekmektedir. Çocukların bu becerileri kazanmamaları ise okul öncesi dönemde büyük sosyal riskler doğurmaktadır.

Konunun uzmanları (Gülay, 2009; Gülay ve Akman, 2009) okul öncesi dönemi, çocukların tüm gelişim alanlarının hızla geliştiği kritik bir dönem olarak ele almaktadır. Bu dönemde çocuğa kazandırılması amaçlanan psiko-motor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve öz bakım alanlarındaki becerileri birbirlerinden tamamen ayrı görmek diğer bir anlatımla bir gelişim alanını, diğer bir gelişim alanına göre daha değerli olarak görmek doğru bir yaklaşım değildir. Her gelişim alanı ve gelişim alanları ile ilgili

kazandırılması hedeflenen beceriler, bir bütünün parçalarını oluşturur ve bir gelişim alanındaki becerinin istenilen ölçüde kazandırılmaması, çocuğun diğer gelişim alanlarındaki becerilerini etkileyebilir (Berk ve Roberts, 2008; Oktay, 2000). Diğer bir anlatımla, çocuğun bir gelişim alanının desteklenmesi, diğer gelişim alanlarını da pozitif yönde etkileyebilmektedir. Bunun tam tersi olarak bir gelişim alanının yeterince desteklenmemesi ise diğer gelişim alanlarını da olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle çocuğa sosyal beceri kazandırılmasında veya çocuğun var olan sosyal becerilerinin geliştirilmesinde, sosyal becerilerini etkileyen bazı değişkenlerin kontrol altına alınmasının yanı sıra çocuğun diğer gelişim alanlarının da desteklenilmesi etkili bir yol olmaktadır (Gauvain, 2001; Logue, 2007; Serafica, 1982).

İlgili literatür incelendiğinde, çocuğun sosyal becerilerini etkileyen gelişim alanlarından birinin de bilişsel gelişim alanı olduğu söylenebilir. Örneğin, Vygotsky'e göre, bilişsel gelişim, çocuğun düşünce ve davranışlarında, her toplumda farklılıklar gösterse de, sosyal çevre ile etkileşimi sonucunda ilerlemeler göstermektedir (Shaffer, 2008; Snowman, McCown & Biehler, 2011). Piaget'e göre ise bireyler, çevre ile etkileşimde bulunarak bu etkileşimden o anki ilgilerine göre anlamlar çıkarıp şemalar oluştururlar. Bu şemalar sayesinde bireyler bilgiyi işleyerek öğrenirler. Diğer bir anlatımla Piaget'e göre öğrenme, bireylerin bilişsel gelişim düzeyleri ile paralel olarak çevre ile etkileşimi sonucunda gerçekleşebilir (Shaffer & Kipp, 2010; Underwood & Rosen, 2011). Bruner'e göre ise çocuklar, keşfederek ve araştırarak öğrenmeyi gerçekleştirir. Çocukların bilişsel yapıları, sadece öğretmeni tarafından planlanmış yönergeler doğrultusunda oluşmamakta, sosyal ve kültürel alanlar da bu noktada önemli taşımaktadır (Wood, 1998).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerileri üzerinde bilişsel gelişiminin etkisinin ortaya konulması çocukların bilişsel gelişim ve sosyal becerilerinin erken dönemde desteklenip geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan Türkiye'deki konu ile ilgili literatür incelendiğinde, çalışmaların yapıldığı fakat okul öncesi çocukların sosyal becerileri üzerinde bilişsel gelişimin etkisini sınavan bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle, bu araştırmada çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasında ilişki olup olmadığı ve bilişsel gelişimin sosyal becerileri yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve

değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, dinleme becerileri, amaç oluşturma becerileri ve görevleri tamamlama becerileri) arasında ilişki var mıdır?

Okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerilerini (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, dinleme becerileri, amaç oluşturma becerileri ve görevleri tamamlama becerileri) yordamakta mıdır?

1. YÖNTEM

1.1.Model

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

1.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya ili merkez Selçuklu ilçesindeki resmi ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden, 5-6 yaş grubu çocuklar oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu, basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Önce, kura yöntemi ile yapılan seçim doğrultusunda beş ilköğretim okulunun anasınıfları seçilmiş daha sonra bu okulların anasınıflarına devam eden 190 çocuk ise araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmaya katılan çocukların % 47.0'i kız (n=89) , %53.0'ü erkek (n=101), %14.2'si 5 yaş (n=27), % 85.8'i ise 6 (n=163) yaşındadır. Çocukların annelerinin % 30.0'u (n=57) ilköğretim, %58.0'ı (n=110) ortaöğretim, %12.0'si (n=23) ise yükseköğretim mezunudur. Babalarının % 3.5'i (n=7) ilköğretim, %62.0'ı (n=118) ortaöğretim, %34.5'u (n=65) ise yükseköğretim mezunudur. Ayrıca çocukların %18,5'inin (n=35) kardeşi yok, %44,0'ının (n=84) 1 kardeşi, % 30,0'unun (n=57) 2 kardeşi, %7,5'inin ise (n=14) 3 ve daha fazla kardeşi vardır.

1.3.Veriler Toplama Araçları

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği: Avcıoğlu tarafından 2007'de, 4-6 yaş arasındaki çocukların sosyal becerilerini ortaya koymak amacıyla geliştirilmiş, öğretmen görüşlerine dayalı bir ölçme aracıdır. Ölçekte yer alan 62 madde, “her zaman yapar”, “çok sık yapar”, “genellikle yapar”, “çok az yapar” ve “hiçbir zaman yapmaz” ifadeleriyle değerlendirilmektedir. Tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı 0.98 olarak tespit edilmiştir. Ölçekte dokuz alt ölçek yer almaktadır. Bu ölçeklerin isimleri, madde sayıları ve iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir:

1. Kişiler arası beceriler (15 madde; cronbach alpha: .95),
2. Kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri (11 madde; cronbach alpha: .94),
3. Akran baskısı ile başa çıkma becerileri (10 madde; cronbach alpha: 0.92),
4. Kendini kontrol etme becerileri (4 madde; cronbach alpha: 0.91),
5. Sözel açıklama becerileri (7 madde; cronbach alpha: 0.85),
6. Sonuçları kabul etme becerileri (4 madde; cronbach alpha: 0.95),
7. Dinleme becerileri (5 madde; cronbach alpha: 0.87),
8. Amaç oluşturma becerileri (3 madde; cronbach alpha: 0.78),
9. Görevleri tamamlama becerileri (3 madde; cronbach alpha: 0.88) (Avcıoğlu, 2007).

Marmara Gelişim Ölçeği (Bilişsel Gelişim Alt Ölçeği): 3-6 yaş çocuklarının bilişsel, dil, sosyal, duygusal, fiziksel gelişim alanlarına göre becerilerini ortaya koymak amacıyla 2002’de geliştirilmiştir (Oktay & Bilgin-Aydın, 2002). Bilişsel gelişim alt ölçeğinin bu çalışma kapsamındaki iç tutarlık (güvenirlik) katsayısı 0.95 olarak belirlenmiştir. Alt ölçekte bulunan 53 madde, “hiç yapmaz”, “çok az yapar”, “biraz yapar”, “çoğunlukla yapar”, “tamamen yapar” ifadeleriyle 1’den 5’e kadar puanlanmaktadır.

1.4.Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama sürecinde ilk olarak, araştırmaya katılmayı kabul eden okullardaki okul öncesi öğretmenleri ile bir araya gelinmiştir. Öğretmenler, çocuklar için doldurulması gereken ölçme araçları ve araştırmanın amaçları hakkında araştırmacılar tarafından bilgilendirilmişlerdir. Daha sonra öğretmenlerin, ortalama beş aylık gözlemlerine dayalı olarak sınıfında bulunan her çocuk için ayrı ayrı Marmara Gelişim Ölçeği-Bilişsel Gelişim Alt Ölçeği ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğini doldurmaları sağlanmıştır. Çocukların bilişsel gelişimleri ve sosyal becerileri ile ilgili bilgi elde edileceği ölçme araçları öğretmen görüşlerine dayalı olduğu için çocuklarla ilgili bu bilgiler öğretmenlerden elde edilmiştir. Araştırmada 190 çocuktan elde edilen verilere istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması yaklaşık bir buçuk ay sürmüştür.

1.5.Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 17.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Analizlerde, okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla

Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği, çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin bulunup bulunmadığını ortaya koymak amacıyla da Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır.

2. BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda bulgular ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır. Elde edilen bulgular ve yorumlar, alt problemler doğrultusunda sunulmuştur. Araştırmada ilk olarak çocukların bilişsel gelişim ile sosyal beceriler ölçeklerinden elde ettikleri puanlar arasındaki ilişki incelenmiş, sonra bilişsel gelişimin sosyal becerileri yordama derecesi incelenmiştir.

Tablo 1: Bilişsel Gelişim İle Sosyal Beceriler Arasındaki Korelasyonlar

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.Zihinsel gelişim	1								
2. Kişiler arası beceriler	.39 (**)	1							
3.Kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri	.41 (**)	.68 (**)	1						
4.Akran baskısı ile başa çıkma becerileri	.31 (**)	.33 (**)	.44 (**)	1					
5.Kendini kontrol etme becerileri	.42 (**)	.42 (**)	.49 (**)	.55 (**)	1				
6.Sözel açıklama becerileri	.32 (**)	.48 (**)	.51(**)	.43 (**)	.60 (**)	1			
7.Sonuçları kabul etme becerileri	.25 (**)	.12	.35(**)	.52 (**)	.53 (**)	.27 (**)	1		
8.Dinleme becerileri	.31 (**)	.47 (**)	.42(**)	.28 (**)	.43 (**)	.52 (**)	.19 (**)	1	
9.Amaç oluşturma becerileri	.11	-.03	.25(**)	.36 (**)	.36 (**)	.16 (*)	.72 (**)	.11	1
10.Görevleritamlama becerileri	-.05	.03	.22(**)	.29 (**)	.32 (**)	.17 (*)	.47 (**)	.30 (**)	.65 (**)

n = 190, ** p < .001

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların bilişsel gelişimleri ile kişiler arası beceriler (R=0.39), kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri (R=0.41), akran baskısı ile başa çıkma becerileri (R=0.31), kendini kontrol etme becerileri (R=0.42), sözel açıklama becerileri (R=0.32), sonuçları kabul etme becerileri (R=0.25) ve

dinleme becerileri ($R=0.31$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Diğer bir anlatımla çocukların bilişsel gelişim puanları yükseldikçe, çocukların kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri ve dinleme becerileri artmaktadır. Diğer yandan çocukların sosyal becerileri ile amaç oluşturma becerileri ve görevleri tamamlama becerileri arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 2: Bilişsel Gelişim İle Sosyal Beceriler Arasındaki Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	t
Bilişsel gelişim	.394	5,875**
Kişiler arası beceriler		
$R=0.39$, $R^2=0.16$, $F(1.188)=34.513^{**}$		
Bilişsel gelişim	.413	6,213**
Kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri		
$R = 0.41$, $R^2 = 0.17$, $F(1.188) = 38.599^{**}$		
Bilişsel gelişim	.314	4,528**
Akran baskısı ile başa çıkma becerileri		
$R = 0.31$ $R^2 = 0.10$, $F(1.188)=20.504^{**}$		
Bilişsel gelişim	.415	6,246**
Kendini kontrol etme becerileri		
$R = 0.42$ $R^2 = 0.17$ $F(1.188) = 39.013^{**}$		
Bilişsel gelişim	.320	4,629**
Sözel açıklama becerileri		
$R = .32$ $R^2 = 0.10$, $F(1.188) = 21,429^{**}$		
Bilişsel gelişim	.254	3,604**
Sonuçları kabul etme becerileri		
$R = 0.25$ $R^2 = 0.07$ $F(1.188) = 12,986^{**}$		
Bilişsel gelişim	.313	4,519**
Dinleme becerileri		
$R = 0.31$ $R^2 = 0.10$ $F(1.188) = 20,424^{**}$		
Bilişsel gelişim	.112	1.63
Amaç oluşturma becerileri		
$R = 0.11$ $R^2 = 0.01$ $F(1.188) = 2.67$		
Bilişsel gelişim	-.057	-.792
Görevleri tamamlama becerileri		
$R=0.06$, $R^2 = 0.00$, $F(1.188) = 0.62$		

n = 190, ** p < .001

Tablo 2'nin verileri incelendiğinde, çocukların bilişsel gelişim puanlarının, kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve

değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri ve dinleme becerilerini ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Çocukların bilişsel gelişim düzeyinin, kişiler arası beceriler ($R=0.39$, $R^2=0.16$, $F=34.513$), kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri ($R=.41$, $R^2=0.17$, $F=38.599$), akran baskısı ile başa çıkma becerileri ($R=0.31$, $R^2=0.10$, $F=20.504$), kendini kontrol etme becerileri ($R=0.42$, $R^2=0.17$, $F=39.013$) sözel açıklama becerileri ($R=0.32$, $R^2=0.10$, $F=21.429$), sonuçları kabul etme becerileri ($R=0.25$, $R^2=0.07$, $F=12.986$) ve dinleme becerilerini ($R=0.31$, $R^2=0.10$, $F=20.424$) anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir.

Diğer yandan çocukların kişiler arası becerilere ilişkin toplam varyansın % 16'sının, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin % 17'sinin, akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin % 10'unun, kendini kontrol etme becerilerinin % 17'sinin, sözel açıklama becerilerinin %10'unun, sonuçları kabul etme becerilerinin %7'sinin, dinleme becerilerinin % 10'unun çocukların bilişsel gelişimleri ile açıklandığı ifade edilebilir. Bu durum ayrıca çocukların sosyal becerileri üzerinde başka faktörlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal beceriler üzerindeki göreceli önem sırası (1) kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama ve kendini kontrol etme becerileri, (2) kişilerarası beceriler becerileri, (3) akran baskısı ile başa çıkma, sözel açıklama ve dinleme becerileri, (4) sonuçları kabul etme becerileri şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, çocukların bilişsel gelişim düzeylerinin; amaç oluşturma ve görevleri tamamlama becerileri hariç kişiler arası, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama, akran baskısı ile başa çıkma, kendini kontrol etme, sözel açıklama, sonuçları kabul etme ve dinleme becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır.

3.TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar literatür ışığında tartışılmıştır. Araştırmanın birinci alt probleminde çocukların bilişsel gelişimleri ile çocukların sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, dinleme becerileri, amaç oluşturma becerileri ve görevleri tamamlama becerileri) arasında ilişki var mıdır? sorusu sorulmuştur. Yapılan analiz sonucunda çocukların bilişsel

gelişimleri ile sosyal becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle çocukların bilişsel gelişim puanları arttıkça sosyal beceriler (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri ve dinleme becerileri) puanları artmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt probleminde çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, dinleme becerileri, amaç oluşturma becerileri ve görevleri tamamlama becerileri) yordayıp yordamadığı sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, çocukların bilişsel gelişiminin, kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri ve dinleme becerilerini ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Çocukların bilişsel gelişim düzeyi kişiler arası becerilerinin % 16'sını, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin % 17'sini, akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin % 10'unu, kendini kontrol etme becerilerinin % 17'sini, sözel açıklama becerilerinin %10'unu, sonuçları kabul etme becerilerinin %7'üsünü, dinleme becerilerinin % 10'unu açıklayabilmektedir.

Sonuçlara göre çocukların bilişsel gelişim düzeyi sosyal beceriler içerisinde, en yüksek düzeyde kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama ve kendini kontrol etme becerilerini yordayabilmektedir. Ardından kişiler arası, akran baskısı ile başa çıkma, sözel açıklama, dinleme ve sonuçları kabul etme becerileri gelmektedir. Bunların yanı sıra çocukların bilişsel gelişimi, amaç oluşturma ve görevleri tamamlama becerilerini anlamlı biçimde yordayamamaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyen araştırma örneklerine rastlamak mümkündür. Örneğin, Walker (2005) yaptığı araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkili sosyal yeterlik ile bilişsel gelişimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda kız çocuklarında bilişsel yetenekler ile uyumlu davranışlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğunu, erkek çocuklarında ise bilişsel yetenek ile utangaç ve çekingen davranışlar arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Smith ve Walden'de (1998) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında bilişsel beceriler ile dil becerilerinin duyguları anlama üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, bilişsel ve dil becerilerinin, çocukların duyguları anlama becerisi üzerinde etkisi olduğu sonucunu elde etmişlerdir.

Guralnick, Hammond, Connor ve Neville'e (2006) göre zihinsel yetersizlik akran ilişkilerinde problemler oluşturabilmektedir. Bu açıklama doğrultusunda bu araştırmacılar zihinsel geriliği olan dört-altı yaş arasındaki okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda zihinsel açıdan gelişim geriliği gösteren çocukların, normal gelişim gösteren çocuklara oranla sosyal bilgi süreci ve duygusal düzen becerilerinde yetersizlikler bulunduğunu öne sürmüştür.

Sonuç olarak literatürde özellikle çocukların akademik başarıları ve sosyal becerileri olmak üzere araştırma sonuçları ile örtüşen birçok çalışmaya rastlanmaktadır (Malecki & Elliott, 2002; Steedly, Schwartz, Levin, & Luke, 2008; Welsh, Park, Widaman, & O'Neil, 2001; Zins, Weissberg, Wang, & Walberg, 2004).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya göre çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasında ilişki olduğu ve bilişsel gelişimin sosyal becerileri anlamlı biçimde yordayan değişkenlerden biri olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

Araştırmada sadece çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bunun yanında çocuğa ait diğer değişkenlerin sosyal beceriler üzerindeki etkisi incelenebilir.

Bu araştırma Konya İli Merkez Selçuklu İlçesindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Köy ve kasaba gibi kırsal kesimdeki daha küçük yaş grubu çocuklar üzerinde de benzer araştırmalar yapılabilir.

Araştırmada çocuklarla ilgili veriler, okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak elde edilmiştir. Sonraki çalışmalarda, çocukların sosyal becerileri ile ilgili veriler çoklu kaynaklardan elde edilebilir.

Bu çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Yapılacak olan boylamsal çalışmalarla da araştırma sonuçları sınanabilir.

KAYNAKÇA

Avcioğlu, H., *Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması (4-6 Yaş)*, AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), 87-101, 2007.

- Berk, L. E., & Roberts, W., *Child development*, Pearson Education, Canada, 2008.
- Cartledge, G. & Milburn, J. F., *The case for teaching social skills in the classroom: A review*, Review of Educational Research, 48(1), 133–156, 1978.
- Gauvain, M., *The social context of cognitive development*, The Guilford Pres, New York, 2001.
- Guralnick, M. J., Hammond, M. A., Connor, R. T. & Neville, B., *Stability, change, and correlates of the peer relationship of young children with mild developmental delays*, Child Development, 77(2), 312–324, 2006.
- Gülay, H., *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(22), 82-93, 2009.
- Gülay, H. & Akman, B., *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*, Pegem Akademi, Ankara, 2009.
- Hops, H., *Children's social competence and skill: Current research practices and future directions*, Behavior Therapy, 14, 3–18, 1983.
- Katz, L., & McClellan, D. E., *Fostering children's social competence: The teacher's role*, National Association for Education of Young Children, USA, 1997.
- Logue, M., *Early childhood learning standards: Tools for promoting social and academic success in kindergarten*, Children & Schools, 29(1), 35–43, 2007.
- Malecki, C. K. & Elliott, S. N., *Children's social behaviors as predictors of academic achievement: A longitudinal analysis*, School Psychology Quarterly, 17(1), 1-23, 2002.
- Oktay, A., *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*, Epsilon Yayınları, İstanbul, 2000.
- Oktay, A., & Bilgin-Aydın, H., *Marmara gelişim ölçeğinin geliştirilmesi (3-6 yaş dönemi çocukları için)*, Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı (pp. 64-69), Kök Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Serafica, F. C., *Social-cognitive development in context*, The Guilford Pres, New York, 1982.
- Shaffer, D. R., *Social and personality development*, Cengage Learning, USA: Wadsworth, 2008.
- Shaffer, D. R., & Kipp, K., *Developmental psychology: Childhood and adolescence*. USA: Wadsworth Cengage Learning, 2010.
- Smith, M., & Walden, T., *Developmental trends in emotion understanding among a diverse sample of african-american preschool children*, Journal of Applied Developmental Psychology, 19(2), 177-197, 1998.

- Snowman, J., McCown, R., & Biehler, R., *Psychology applied to teaching*, Cengage Learning Custom Publishing, UK, 2011.
- Steedly, K. M., Schwartz, A., Levin, M. & Luke, S. D., *Social skills and academic achievement*, Evidence for Education, 3(2), 2008.
- Stephens, T. M., *Social skills in the classroom*, Columbus Cedars Pres, OH, 1978.
- Underwood, M. K., & Rosen, L. H., *Social development: Relationships in infancy, childhood and adolescence.*, The Guilford Pres, New York, 2011.
- Walker, S., *Gender differences in the relationship between young children's peer related social competence and individual differences in theory of mind*, The Journal of Genetic Psychology, 16 (3), 297-312, 2005.
- Welsh, M., Park, R. D., Widaman, K., & O'Neil, R., *Linkages between children's social and academic competence: A longitudinal analysis*, Journal of School Psychology, 39, 463–481, 2001.
- Wood, D., *How children think and learn: The social contexts of cognitive development*, Blackwell Publishing, USA, 1998.
- Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C., & Walberg, H. J., *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say*, Teachers College Pres, New York , 2004.